

การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ในจารึกสุโขทัย

ยุทธิชัย อุปการดี¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัยเปรียบเทียบกับรูปคำในปัจจุบัน เก็บข้อมูลจากหนังสือประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย เก็บคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตได้ทั้งหมด 180 คำ การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดของลลิตา โชติรังสียากุล เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า อักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมีการเปลี่ยนแปลง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ มีการเปลี่ยนแปลง 5 ลักษณะ คือ การใช้พยัญชนะต้น การใช้พยัญชนะท้าย การเพิ่มพยัญชนะการันต์ การตัดรูปพยางค์ และการแผลงรูปพยัญชนะ 2) อักขรวิธีด้านการใช้สระ มีการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ คือ การใช้เสียงสระ และรูปสระ 3) อักขรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ มีการเปลี่ยนแปลงเพียงลักษณะเดียว คือ การลดรูปวรรณยุกต์ และ 4) อักขรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย มีการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ คือ การใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต การเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต และการใช้เครื่องหมายนิคหิต

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, อักขรวิธี, คำยืมบาลีสันสกฤต, จารึกสุโขทัย

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อีเมล yutthichai.u@ku.th

Orthographic Changes of Pali and Sanskrit Loanwords in Sukhothai Inscriptions

Yutthichai Uppakandee ²

Abstract

This research aims to analyze orthographic changes of Pali and Sanskrit loanwords in Sukhothai Inscription and compare them to word forms in the present day. The data is collected from the Book of Stone Inscriptions Section 8: Sukhothai Inscriptions, consisting of 180 Pali and Sanskrit loanwords. It applies Lalita Chotirangseeyakun's concept as a theoretical framework for analysis. The findings show that the four orthographic changes of Pali and Sanskrit loanwords are found as follows: 1) Alphabet change is made in five characteristics; initial consonant, final consonant, additional orthography, syllable reduction, and consonant conversion. 2) Vowel change is made in two characteristics that are vowel sound and vowel form. 3) Tone change is made in the only characteristic which is tone mark reduction. 4) Symbol change is made in three characteristics: the use of Tan Ta Kad symbol, changing Fon Thong symbol into Tan Ta Kad symbol, and the use of Nik Kha Hid symbol.

Keywords: change, orthography, loanword, Palil-Sanskrit, Sukhothai inscription

² Student of Master of Arts Program in Thai Language Kasetsart University Email yutthichai.u@ku.th

บทนำ

ปัจจุบันภาษาไทยมีคำใช้เป็นจำนวนมากเพราะมีการรับและยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ และคำยืมที่มีใช้อย่างยาวนานตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัย นั่นก็คือ คำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ดังที่ อภิขาน ปานเจริญ (2559 : 15-16) อธิบายว่า หลักฐานชิ้นแรกที่พบว่ามีคำมาจากภาษาสันสกฤตปรากฏเป็นคำยืมภาษาไทย คือ ศิลาจารึกหลักที่ 1 เช่นคำว่า อินทราทิตย ศรีธรรมราช ศรีสัชชนาลัย ตรีบุร ส่วนภาษาบาลีได้เริ่มเข้ามาเป็นคำยืมในภาษาไทย เนื่องจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงรับนับถือพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาทที่แผ่เข้ามาจากศรีลังกา เรียกว่า เถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ จากจุดนี้ทำให้ปรากฏคำยืมภาษาบาลีใช้ในลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นกจจะลักษณะควบคู่กับภาษาสันสกฤต การรับและยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งด้านเสียง รูปคำ และไวยากรณ์ เนื่องจากภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤตมีความแตกต่างกันด้วยปัจจัยหลายประการ ดังที่ พัฒน์ เพ็งผลา (2549 : 19-23) ได้กล่าวถึงลักษณะความแตกต่างของคำในภาษาไทยและคำภาษาสันสกฤต สรุปได้ว่า ภาษาไทยจัดอยู่ในตระกูลภาษาคำโดด ส่วนภาษาบาลีสันสกฤตจัดอยู่ในตระกูลภาษาอินโด ยูโรป คำในตระกูลนี้มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงท้ายคำด้วยวิภัติหรือด้วยปัจจัย และวิภัติซึ่งต่างจากคำในภาษาที่มีพื้นฐานเป็นคำโดดถือเป็นคำสำเร็จรูป และไม่มีเครื่องหมายบอกว่าเป็นคำชนิดใด จากที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นว่าคำยืมมีการเปลี่ยนแปลงในขั้นแรก คือ การเปลี่ยนแปลงจากรากศัพท์เดิม

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผู้สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตโดยวิเคราะห์จากรากศัพท์เป็นจำนวนมาก เช่น การวิเคราะห์คำยืมในจารึกสุโขทัยของวันทนี ม่วงบุญ (2532) การวิเคราะห์อักขรวิธีของภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยของจิตตาภา สารพัฒน์ก ไชยปัญญา (2564) และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องลิลิตโองการแข่งน้ำของอลิสรา คู่ยมและยุทธิชัย อุปการดี (2565)

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งคำว่า “อักขรวิธี” อิงอร สุปันธุ์ณิษ (2527 : 456) ได้กล่าวว่า

อักขรวิธี หมายถึง แบบแผนที่ว่าด้วยตัวหนังสือและวิธีเขียนอ่านหนังสือให้ถูกต้อง ซึ่งจำเป็นจะต้องรู้การใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่จะมาประสมกันเข้าเป็นคำในภาษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตเปรียบเทียบกับรูปคำในปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลจากจารึกสุโขทัย เนื่องจากจารึกสมัยสุโขทัยนับเป็นสมัยแรกของการเกิดตัวอักษรไทยและอักขรวิธี การเขียนมีความแตกต่างจากปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลง และสรุปผลการวิเคราะห์เป็นกฎของการเปลี่ยนแปลง เพื่อใช้เป็นแนวทางของการศึกษาคำยืมในสมัยอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัยเปรียบเทียบกับรูปคำในปัจจุบัน

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงและรูปคำของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตของลลิตา โชติรังสียากุล (2545 : 134-148) ได้แสดงแนวคิดไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเสียง

1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ เช่น การเปลี่ยนแปลงระหว่างเสียงสั้นกับเสียงยาว การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่มีฐานเกิดที่เดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่มีฐานที่เกิดต่างกัน และสระ ฤ ในภาษาสันสกฤตซึ่งออกเสียง ริ เป็น ริ ริ และเรอ

1.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ เช่น การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะเป็นที่มีฐานเกิดเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะเป็นเสียงที่มีฐานใกล้เคียงกันหรือต่างฐานที่เกิด และการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์

2. การเปลี่ยนแปลงรูปคำ

2.1 การตัดเสียง คือ การตัดพยัญชนะตัวสะกดตัวตามของภาษาเดิมออก เช่น การตัดพยัญชนะตัวสะกดตัวตามในภาษาเดิมออกหนึ่งตัวในกรณีที่พยัญชนะตัวสุดท้ายไม่มีสระกำกับหรือไม่มีตัวสะกด

2.2 การตัดพยางค์ เป็นการตัดพยางค์หน้า กลาง หรือท้ายของคำ เพื่อให้สะดวกในการออกเสียง การเขียน

2.3 การเพิ่มเสียง ถ้าออกเสียงไม่สะดวกก็อาจเพิ่มเสียงหรือเพิ่มพยางค์

2.4 การแผลงคำ มีการใช้คำแผลงเพื่อให้ออกเสียงได้สะดวกขึ้น เช่น แผลง ร (ระมะ) ของภาษาสันสกฤตเป็น รร แผลง ปริ เป็น บรร เป็นต้น

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ด้านข้อมูล เก็บข้อมูลคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตจากหนังสือประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสมัยสุโขทัย

2. ด้านเนื้อหา วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตด้านการใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เลือกเฉพาะจารึกที่จารึกด้วยอักษรไทย และอักษรไทยสุโขทัยเป็นภาษาไทย และลักษณะวัตถุไม่ชำรุด ทำให้ได้จารึกที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 23 จารึก ส่วนคำจะเลือกเฉพาะคำที่ปรากฏในพจนานุกรมฯ พ.ศ. 2554 คำที่เป็นคำเฉพาะ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อบุคคลจะไม่นำมาวิเคราะห์ เนื่องจากไม่สามารถแสดงให้เห็นรากศัพท์เดิมจากพจนานุกรมได้ ทำให้ได้ข้อมูลทั้งหมด 180 คำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ นำข้อมูลมาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ คำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และคำยืมที่เป็นทั้งภาษาบาลีสันสกฤต และนำรูปคำที่ปรากฏในจารึกมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปคำภาษาไทยในปัจจุบัน ซึ่งนำเสนอผลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ

1.1 การใช้พยัญชนะต้น จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้พยัญชนะต้น 2 ลักษณะ ได้แก่ พยัญชนะต้นเดี่ยวและควบกล้ำ/อักษรนำ ดังนี้

1.1.1 การใช้พยัญชนะต้นเดี่ยว คือ มีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะต้นเดี่ยวในบางพยางค์ของคำเป็นอีกรูปหนึ่ง พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน คือ ใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน และใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน 2) การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดใกล้เคียงหรือต่างกัน คือ รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเป็นฐานเพดานอ่อน ดังนี้

ที่	พยัญชนะต้นเดี่ยว	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ถ- / ฐ-	กฐิน (ศิลาจารึกหลักที่ 1 ด.2,บ.13)	กฐิน (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 5)
2	บ- / ป-	สถา ^บ นา (จารึกนครชุม ด.1,บ.25)	สถา ^ป นา (ป.;ส., ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1159)
3	ช- / ช-	อุเบก ^ช า (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.4)	อุเบก ^ข า (ป., ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1425)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า ตัวอย่างที่ 1 ใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน ส่วนตัวอย่างที่ 2 ใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน และตัวอย่างที่ 3 ใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียง

ในฐานพินและปุ่มเหงือกเป็นฐานเพดานอ่อน การเปลี่ยนแปลงทั้งแบบตัวอย่างที่ 1 และ 2 เกิดขึ้นทั้งในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต แต่การเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 3 เกิดขึ้นเฉพาะคำยืมภาษาบาลีเท่านั้น เนื่องจากกลุ่มพยัญชนะ กษ เดิมเป็นภาษาสันสกฤต แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะกลายเป็น ข ซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่ภาษาสันสกฤตกลายเป็นภาษาบาลีเท่านั้นไม่มีกรณีอื่น ๆ นอกจากนี้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 พบในคำยืมภาษาสันสกฤตมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 พบในคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตมากที่สุด

1.1.2 การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำและอักษรนำ คือ มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะต้นควบหรืออักษรนำในบางพยางค์ของคำ พบการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้รูปพยัญชนะต้นควบกล้ำตัวแรกต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน คือ ใช้รูปพยัญชนะที่มีเสียงในฐานพินและปุ่มเหงือกเหมือนกัน 2) การเปลี่ยนรูปพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นรูปพยัญชนะต้นเดี่ยว และ 3) การลดรูปพยัญชนะ ห นำ ดังนี้

ที่	พยัญชนะต้นควบ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	สร- / ศรี-	<u>เสรัสติ</u> (จารึกนครชุม ด.1,บ.22)	<u>เศรษฐิ</u> (ส.,ราชบัณฑิตสถาน, 2556 : 1148)
2	ปร- / ป-	<u>ปราดิหาร</u> (จารึกวัดช้างล้อม ด.2,บ. 14)	<u>ปาฎิหาริย์</u> (ป.,ราชบัณฑิตสถาน, 2556 : 740)
3	หน- / น-	ปราถ <u>หนา</u> (พระพุทธรูปแม่ศรีมหาดา บ.1)	ปรารถ <u>นา</u> (ส.,ราชบัณฑิตสถาน, 2556 : 716)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่าตัวอย่างที่ 1 ใช้รูปพยัญชนะควบกล้ำที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 2 เปลี่ยนรูปพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นรูปพยัญชนะต้นเดี่ยว และตัวอย่างที่ 3 ลดรูปพยัญชนะ ห นำ นอกจากนี้พบว่า การเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 เกิดขึ้นเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลีมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 3 เกิดขึ้นเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต

1.2 การใช้พยัญชนะท้าย จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพยัญชนะท้าย 4 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน คือ มีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะท้ายในบางพยางค์ของคำเป็นอีกรูปหนึ่ง พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกันแต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน ประกอบด้วย การใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน การใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน และการใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานเพดานอ่อนเหมือนกัน 2) การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดใกล้เคียงกันหรือต่างกัน คือ การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเป็นฐานริมฝีปาก ดังนี้

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	-ด/ -ต	ดุสิต (จารึกแผ่นดีบุกวัดมหาธาตุ ด.1,บ.8)	ดุสิต (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 440)
2	-พ / -ว	ดา <u>พ</u> ดิง (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1 ,บ.4)	ดา <u>ว</u> ดิงส์ (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 432)

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
3	-ก / -ข	<u>สุก</u> (จารึกกฎหมายลักษณะโจร) ด.1,บ.10)	<u>สุข</u> (ป.,ส.ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1241)
4	-น / -ม	<u>สมมต</u> (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.1, บ.13) เป็น สมมติ	<u>สมมติ</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1168)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่าตัวอย่างที่ 1 ใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 2 ใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 3 ใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานเพดานอ่อนเหมือนกัน และตัวอย่างที่ 4 ใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเป็นฐานริมฝีปาก และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1-3 เกิดขึ้นทั้งในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 4 เกิดขึ้นเฉพาะคำยืมภาษาบาลี ซึ่งคำในตัวอย่างนี้เกิดขึ้นเฉพาะในภาษาบาลี เนื่องจากคำนี้ในภาษาสันสกฤตใช้คำว่า สัฏต หรือ สมวตต ซึ่งคนไทยออกเสียงได้ไม่สะดวกเท่ากับคำว่า สมมต ในภาษาบาลี นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 เกิดในคำยืมภาษาสันสกฤตมากที่สุด

1.2.2 การเปลี่ยนพยัญชนะท้ายที่เป็นอักษรหันเป็นไม้หันอากาศ

คือ การใช้ไม้หันอากาศแทนอักษรหัน (~) ในคำที่มีตัวสะกด เช่น สงฆราช (จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชด.2 ,บ.29) เป็น สังฆราช (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1200) การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นทั้งในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต

1.2.3 การเพิ่มรูปพยัญชนะท้ายหรือพยัญชนะตัวตาม คือ รูปคำเดิม

ไม่ได้ปรากฏรูปพยัญชนะท้ายหรือตัวตาม แต่รูปคำในพจนานุกรมปรากฏตัวตาม เช่น สัญญา (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.2 ,บ.6) เป็น สัญญา (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1202)

และ ฝุคฺนี้ (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1, บ.2) เป็น ฝุคฺนี้ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 773) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้จะมีในคำยืมภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต

1.2.4 การตัดรูปพยัญชนะท้ายหรือพยัญชนะตัวตาม คือ รูปคำเดิมมีทั้งพยัญชนะท้ายและตัวตาม แต่รูปคำในพจนานุกรมมีการตัดรูปพยัญชนะท้ายหรือรูปพยัญชนะตัวตามออกหนึ่งตัว เช่น สดตฺว (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.1,บ.35) เป็น สัตว์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1205) และการเปลี่ยนแปลงนี้จะพบในภาษาสันสกฤตเท่านั้น

1.3 การเพิ่มพยัญชนะการันต์ คือ รูปคำเดิมไม่ได้ปรากฏรูปพยัญชนะตัวตาม และไม่มีไม้ทัณฑฆาต แต่รูปคำในพจนานุกรมมีการเพิ่มทั้งตัวตามและไม้ทัณฑฆาต เช่น ปราช (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.9) เป็น ปราชญ์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 715) และการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้พบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาสันสกฤต

1.4 การตัดรูปพยางค์ คือ เป็นการตัดรูปพยางค์ที่ต้องการให้สะดวกต่อการออกเสียงในปัจจุบัน พบเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤต เช่น บวรณมี (จารึกวัดช้างล้อม ด.1, บ.5) เป็น บุรณมี (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 618)

1.5 การแผลงรูปพยัญชนะ คือ พิจารณาจากรูปคำเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะแตกต่างจากรูปคำในปัจจุบัน พบ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแผลงรูป ร เป็น รร 2) การแผลงรูป รร เป็น ไม้หันอากาศ 3) การแผลงรูป ร เป็น รร และตัดพยัญชนะท้ายออกหนึ่งตัว และ 4) การแผลงรูป ร เป็น ฤ ดังนี้

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ร/ รร	พฺรชา (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด. 3, บ.7)	พฺรฺรชา (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 807)
2	รร / ไม้หันอากาศ	สฺรรธา (จารึกวัดช้างล้อม ด.1,บ.17)	ศฺรฺรธา (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1137)

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
3	ร / รร (ตัด พยัญชนะท้าย)	<u>ธรรม</u> (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.2,บ.15)	<u>ธรรม</u> (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 599)
4	ร / ฤ	<u>พร</u> หสฺสดี (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.1)	<u>พฺร</u> หสฺสดี (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 817)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 มีการแผลงรูป ร เป็น รร ตัวอย่างที่ 2 มีการแผลงรูป รร เป็น ไม้หันอากาศ ตัวอย่างที่ 3 มีการแผลงรูป ร เป็น รร และตัดพยัญชนะท้ายออกหนึ่งตัว และตัวอย่างที่ 4 มีการแผลงรูป ร เป็น ฤ นอกจากนี้ พบว่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต

2. อักษรวิธด้านการใช้สระ

2.1 การใช้เสียงสระ จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้เสียงสระ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระสั้นกับยาว เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงสระ โดยใช้ลักษณะการออกเสียงสระมากำหนดเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งพบ 2 ลักษณะ ได้แก่ สระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น และเสียงสั้นเป็นเสียงยาว เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	อี / อิ	<u>พิ</u> หาร (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.2 ,บ.15-16)	<u>พิ</u> หาร (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 839)
2	อิ / อี	<u>ผล</u> คุณิ (จารึกนครชุม ด.1,บ.2)	<u>ผล</u> คุณิ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 773)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 เปลี่ยนสระจากเสียงยาวเป็นเสียงสั้น และตัวอย่างที่ 2 เปลี่ยนสระจากเสียงสั้นเป็นเสียงยาว การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นได้ทั้งคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้น คือ ใช้เกณฑ์ตำแหน่งลิ้นของการเกิดเสียงสระมาวิเคราะห์ พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นเดียวกัน คือ การใช้เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเหมือนกัน และการใช้เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหลังเหมือนกัน 2) เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นต่างกัน คือ เสียงสระที่เกิดจากการเปลี่ยนตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเป็นส่วนหลัง ดังนี้

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	เอีย / อี	<u>นยร</u> (เนียร)พาน (จารึกวัดช้างล้อม ด.1 ,บ.3-4)	<u>นิพ</u> พาน (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 635)
2	อา / ไอ	<u>ตฺราย</u> ตฺริง (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.9)	<u>ไตร</u> ตฺริงษ์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 521)
3	อิ / อือ	<u>พิช</u> (จารึกพระอศฺวรเมือง กำแพงเพชร,บ.2)	<u>พิช</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 840)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 เปลี่ยนเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 2 เปลี่ยนเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหลังเหมือนกัน และตัวอย่างที่ 3 ใช้เสียงสระที่เกิดจากการเปลี่ยนตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเป็นส่วนหลัง นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 มีเฉพาะในคำยืมภาษาบาลี การเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 มีในคำยืมภาษาสันสกฤตมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 3 มีในคำยืมภาษาบาลี และคำยืมภาษาสันสกฤต

2.2 รูปสระ จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลง 4 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 การเพิ่มรูป คือ มีการเพิ่มรูปสระประกอบรูปพยัญชนะบางพยางค์ของคำ พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ การเพิ่มรูปสระอีไว้บนพยัญชนะ การเพิ่มรูปประวิสรรชนีย์ และการเพิ่มรูปไม้หันอากาศ เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	สระอี	ชา <u>ด</u> (จารึกวัดสรศักดิ์ ด.1,บ.35)	ชา <u>ดิ</u> (ป.;ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 375)
2	ประวิสรรชนีย์	เถรา <u>น</u> เถ <u>ร</u> (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่1 ด.3, บ.35)	เถรา <u>น</u> เถ <u>ระ</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 534)
3	ไม้หันอากาศ	<u>ล</u> ก <u>ษ</u> ณ (จารึกนครชุม ด.2,บ.51)	<u>ลัก</u> ษณ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1048)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 เพิ่มรูปสระอีไว้บนพยัญชนะ ตัวอย่างที่ 2 เพิ่มรูปประวิสรรชนีย์ และตัวอย่างที่ 3 เพิ่มรูปไม้หันอากาศไว้บนพยัญชนะ และพบว่าการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ลักษณะนี้เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลี กับภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต

2.2.2 การลดรูปสระ คือ การลดรูปสระที่ปรากฏในรูปคำเดิม พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การลดรูปสระออ และการลดรูปประวิสรรชนีย์ เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	สระออ	นิ <u>ก</u> อ <u>ร</u> (จารึกแผ่นดีบุกวัดมหาธาตุ ด.1,บ.6)	นิ <u>กร</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 632)
2	ประวิสรรชนีย์	อ <u>ระ</u> ธิ <u>ป</u> ต <u>ย</u>	อ <u>ธิ</u> ป <u>ไ</u> ต <u>ย</u>

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
		(จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1 ,บ.12)	(ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1367)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 ลดรูปสระอในคำที่มีตัวสะกด และตัวอย่างที่ 2 ลดรูปประวิสรรชนีย์ในพยางค์ที่ออกเสียงอะกึ่งเสียง และพบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลี กับภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลีเท่านั้น

2.2.3 การเปลี่ยนรูปสระเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนรูปประวิสรรชนีย์เป็นทัณฑฆาต และการเปลี่ยนรูปสระอาเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ะ / ั	(โพธิ)สตั <u>วะ</u> (จารึกวัดสุรศักดิ์ ด.1,บ.35)	(โพธิ)สตั <u>ว์</u> (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 852)
2	า / ำ	พรา <u>ห</u> ม <u>ณ</u> า (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.11)	พรา <u>ห</u> ม <u>ณ</u> ์ (ป.;ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 815)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 มีการเปลี่ยนรูปประวิสรรชนีย์เป็นไม้ทัณฑฆาต และตัวอย่างที่ 2 มีการเปลี่ยนสระอาเป็นไม้ทัณฑฆาต นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 พบเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 พบเฉพาะคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต

2.2.4 การแผลงรูปสระ คือ พิจารณาจากรูปคำเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปสระแตกต่างจากรูปคำในปัจจุบันพบ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแผลงรูป ริ เป็น ฤ 2) การแผลงรูป อี เป็น ฤ และ 3) การแผลงรูปไม้หันอากาศเป็น รร ดังนี้

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ริ / ฤ	กริธาธิการ (จารึกวัดช้างล้อม ด.3, บ.20-21)	กฤธาธิการ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 71)
2	อิ / ฤ	อุกฤษ (จารึกวัดหินตั้ง บ.13)	อุกฤษฏ์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1421)
3	ั / รร	พณฺยา (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.21)	ภรรยา (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 865)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 มีการแผลง ริ เป็น ฤ
ตัวอย่างที่ 2 มีการแผลงอิ เป็น ฤ และตัวอย่างที่ 3 มีการแผลงไม้หันอากาศเป็น รร
นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต

3. อักษรวิธด้านการใช้รูปวรรณยุกต์

การเปลี่ยนแปลงอักษรวิธด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ในคำยืมภาษาบาลี
และสันสกฤต พบเพียงลักษณะเดียว คือ การลดรูปวรรณยุกต์ ซึ่งพบในคำยืมภาษาบาลี
และภาษาสันสกฤต เช่น พิช (จารึกพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร ,บ.2) เป็น พิช (ป.,ราช
บัณฑิตยสถาน, 2556 : 840) และ พระหัตปตี (จารึกวัดสรศักดิ์ ด.1, บ.2) เป็น พฤหสปตี
(ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 817)

4. อักษรวิธด้านการใช้เครื่องหมาย

4.1 การใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต เป็นการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับ
ตัวตามที่ไม่ต้องการออกเสียง พบในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลี
สันสกฤต เช่น อานิสงส (จารึกนครชุม ด.1,บ.13) เป็น อานิสงส (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน,
2556 : 1405)

4.2 การเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมายทัศนธาตุ พบเฉพาะในคำยืมภาษาบาลี เช่น สงคฺ (จารึกวัดสรศักดิ์ ค.1,บ.14) เป็น สงษฺ (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1155)

4.3 การใช้เครื่องหมายนิคหิต พบการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การเปลี่ยนนิคหิตเป็นพยัญชนะท้ายตัว ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปคำที่ประสมด้วยสระอะและตัวสะกดแม่กง พบเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต เช่น สฺสกัน (จารึกวัดหินตั้ง บ.20) เป็น สฺงสการ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน : 1201)

2) การเปลี่ยนนิคหิตเป็นพยัญชนะท้าย ม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปคำที่ประสมด้วยสระอะหรือสระโอะกับตัวสะกดแม่กม พบในคำยืมภาษาสันสกฤตและภาษาบาลีสันสกฤต เช่น สฺริทฺธิ (พระพุทธรูปสุโขทัยเจ้าสอวัด บ.2) เป็น สฺมฤทธิ (ส., ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1211) และ สฺพาร (จารึกวัดช้างล้อม ค.3,บ.20) เป็น สฺมการ (ป.,ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1186)

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปกฎเกณฑ์ของการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย ได้ดังตารางต่อไปนี้

กฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง	ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	ภาษาบาลีสันสกฤต
1.อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ			
1.1 การใช้พยัญชนะต้น			
1.1.1 การใช้พยัญชนะต้นเดี่ยว			
1.1.1.1 การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกันแต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน	✓	✓	✓
1.1.1.2 การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกันที่มีเสียงในฐานเกิดใกล้เคียงหรือต่างกัน	✓		

กฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง	ภาษา บาลี	ภาษา สันสกฤต	ภาษาบาลี สันสกฤต
1.1.2 การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำและอักษรนำ	✓	✓	
1.1.2.1 การเปลี่ยนรูปพยัญชนะต้นควบกล้ำตัวแรก ต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน		✓	
1.1.2.2 การเปลี่ยนพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็น พยัญชนะต้นเดียว	✓	✓	
1.1.2.3 การลดรูป ห นำ		✓	
<u>1.2 การใช้พยัญชนะท้าย</u>			
1.2.1 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน			
1.2.1.1 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน แต่มีเสียงใน ฐานเกิดเดียวกัน	✓	✓	✓
1.2.1.2 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน แต่มีเสียงใน ฐานเกิดใกล้เคียงกันหรือต่างกัน	✓		
1.2.2 การเปลี่ยนพยัญชนะท้ายที่เป็นอักษรหันเป็นไม้ หันอากาศ	✓	✓	✓
1.2.3 การเพิ่มรูปพยัญชนะท้ายหรือการเพิ่มรูป พยัญชนะตัวตาม	✓	✓	
1.2.4 การตัดรูปพยัญชนะท้ายหรือการตัดรูป พยัญชนะตัวตาม		✓	✓
<u>1.3 การเพิ่มพยัญชนะการันต์</u>		✓	✓
<u>1.4 การตัดรูปพยางค์</u>		✓	
<u>1.5 การแผลงรูปพยัญชนะ</u>		✓	
2. อักษรวิธีด้านการใช้สระ			
<u>2.1 การใช้เสียงสระ</u>			
2.1.1 เสียงสระสั้นกับเสียงสระยาว	✓	✓	✓

กฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง	ภาษา บาลี	ภาษา สันสกฤต	ภาษาบาลี สันสกฤต
2.1.2 เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นเดียวกัน	✓	✓	
2.1.3 เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นต่างกัน	✓	✓	
2.2 รูปสระ			
2.2.1 เพิ่มรูปสระ	✓	✓	✓
2.2.2 ลดรูปสระ	✓	✓	✓
2.2.3 การเปลี่ยนรูปสระเป็นทัณฑฆาต		✓	✓
2.2.4 การแผลงรูปสระ		✓	
3. อักษรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์			
3.1 ลดรูปวรรณยุกต์	✓	✓	
4. อักษรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย			
4.1 การใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต	✓	✓	✓
4.2 การเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมาย ทัณฑฆาต	✓		
4.3 การใช้เครื่องหมายนิคหิต		✓	✓

จากตารางจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านอักษรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย แบ่งได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) อักษรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ 2) อักษรวิธีด้านการใช้สระ 3) อักษรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ และ 4) อักษรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย และสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

อักษรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ฐานการเกิดของเสียงพยัญชนะจำแนกกลุ่มรูปพยัญชนะที่ซ้ำแทนกันทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย ส่วนอักษรวิธีด้านการใช้สระในส่วนการวิเคราะห์เสียงใช้เกณฑ์การออกเสียงสั้นยาวของสระและเกณฑ์ตำแหน่งลิ้นในการวิเคราะห์ ทำให้จัดกลุ่มได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับแนวคิดของลลิตา โชติรังสียากุล (2545) และจันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์ (2546) ที่ได้ใช้เกณฑ์เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ในการจัดกลุ่มการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะและสระในภาษาบาลี

สันสกฤตเมื่อมาเป็นภาษาไทย ส่วนอักขรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์และด้านการใช้เครื่องหมาย ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตามข้อมูลที่พบและมีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว

เมื่อพิจารณารูปคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเทียบกับรูปคำในพจนานุกรมจะพบว่ารูปคำยืมภาษาสันสกฤตมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากพบคำยืมภาษาสันสกฤตมากกว่าคำยืมภาษาบาลี หากพิจารณาเพิ่มเติมจะเห็นว่ารูปคำยืมภาษาสันสกฤตจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะและสระที่คำยืมภาษาบาลีไม่ปรากฏ เช่น การแผลงรูปพยัญชนะและสระ โดยเฉพาะการแผลงรูป ร เป็น รร หรือการแผลงรูปสระ ริ เป็น ฤ หรือ อิ เป็น ฤ เนื่องจากธรรมชาติของภาษาสันสกฤตจะมีการใช้ ฤ (เรฆะ) เมื่อไทยรับมาก็จะใช้หลักการแผลงให้เป็น รร เช่นเดียวกับรูปสระ ริ อิ สันสกฤตจะใช้ ฤ แทน ปัจจุบันเมื่อใช้คำที่ประกอบด้วยรูปสระเหล่านี้จึงมีการแผลงมาเป็น ฤ เพื่อให้สอดคล้องกับรากศัพท์เดิมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยด้านการใช้สระโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงสระมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนี ม่วงบุญ (2532) พบว่าการเปลี่ยนเสียงที่สำคัญในคำยืมมีอยู่ 2 กรณี คือ การเปลี่ยนเสียงที่ถือว่าเป็นวิวัฒนาการทั่วไป ได้แก่ การเปลี่ยนเสียงโฆษะเป็นอโฆษะ กรณีที่สองเป็นการเปลี่ยนเสียงที่เกิดจากความแตกต่างของหน่วยเสียงภาษาต่างประเทศที่ไทยยืมคำมาใช้กับหน่วยเสียงภาษาไทย

อักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะการเขียนบางประการคล้ายกับลักษณะเฉพาะของอักขรวิธีสมัยสุโขทัย เช่น การเปลี่ยนพยัญชนะท้ายที่เป็นอักษรหันเป็นไม้หันอากาศ เนื่องจากในสมัยสุโขทัยยังไม่พบการใช้ไม้หันอากาศทำให้มีการใช้อักษรหันแทน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ วิวรรณ (2564) ที่กล่าวว่าการใช้อักษรหันแทนไม้หันอากาศในคำที่มีตัวสะกดซึ่งเป็นอักขรวิธีที่สำคัญในสมัยสุโขทัย ถือว่าเป็นการปฏิวัติรูปแบบการเขียนตัวสะกด แต่ไม่ต้องการใช้ไม้หันอากาศด้วยการใช้อักษรหันหรือพยัญชนะท้ายซ้อนกัน 2 ตัว ทั้งนี้ เมื่อเกิดการวิวัฒนาการด้านอักขรวิธีไทยทำให้มีการใช้รูปไม้หันอากาศจึงทำให้อักษรหันไม่มีใช้และส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงรูปคำยืมด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การลดรูปสระออกก็สะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะด้านอักขรวิธีในสมัยสุโขทัยเช่นกัน เดิมนิยมเขียน

คำที่ประสมด้วยสระอที่มีตัวสะกดบางคำโดยไม่ลดรูป คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตก็เช่นกัน แต่ปัจจุบันมีการลดรูป เนื่องจากการวิวัฒนาการด้านอักษรวิไทย และตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าอาจจะปรับให้สอดคล้องกับรากศัพท์เดิมมากขึ้น

สำหรับการเปลี่ยนแปลงอักษรวิด้านการใช้รูปวรรณยุกต์นั้น พบการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย เนื่องจากรูปวรรณยุกต์มีเพียงสองรูป คือ เอก และโท เท่านั้น ส่วนการใช้เครื่องหมาย มีการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับบนพยัญชนะตัวตามในปัจจุบัน และเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต เนื่องจากอักษรวิในสมัยสุโขทัยยังไม่ปรากฏใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต ซึ่งเริ่มปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ดังที่ จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2555 : 41) กล่าวว่า สมัยอยุธยาตอนปลายพบการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตครั้งแรกในอักษรไทยย่อในสมุดไทยเรื่องนันทโปนันทสูตรคำหลวง ทั้งนี้ การใช้ไม้ทัณฑฆาตส่วนมากจะพบในคำยืมภาษาสันสกฤตมากกว่าคำยืมภาษาบาลี เนื่องจากภาษาสันสกฤตมักจะมีตัวสะกดเป็นตัวควบและสามารถออกเสียงได้แต่ภาษาไทยไม่สามารถออกเสียงได้ จึงใช้ไม้ทัณฑฆาตกำกับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตตภาสารพัฒน์ก ไชยปัญญา (2564) ที่พบว่าอิทธิพลภาษาบาลีและสันสกฤตมีต่อการเขียนคำในภาษาไทยหลายลักษณะ อาทิ การเขียนพยัญชนะกำกับด้วยเครื่องหมายทัณฑฆาต

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอักษรวิในคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัยที่นำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับรูปเขียนในปัจจุบัน และส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์สำหรับการวิเคราะห์ด้านอักษรวิของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร และคณะ. 2548. **ประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. 2546. **อิทธิพลภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ก๊อปปี แอนด์ พริ้นท์.
- จิตตาภา สารพัฒน์ ไชยปัญญา. 2562. “อักขรวิธี : อิทธิพลของภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย.” **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 27(55), 276-293.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. 2555. “อักษรไทยย่อในสมุดไทยเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวงของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 10 (1), 29-51.
- บุญเลิศ วิวรรณ. 2564. **วิวัฒนาการของอักขรวิธีไทย**. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเตอร์คอปอเรชั่น จำกัด.
- พัฒน์ เพ็ญผลา. 2549. “ลักษณะภาษาไทยเทียบกับภาษาบาลีสันสกฤต.” **วารสารรามคำแหง**. 26(1), 19- 23.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- ลลิตา โชติรังสียากุล. 2545. **ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วันทนี ม่วงบุญ. 2532. **คำยืมในจารึกสุโขทัย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิขาน ปานเจริญ. 2559. **ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อิงอร สุพันธุ์วณิช. 2527. **วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Alisa Khumkham and Yutthichai Uppakandee. 2022. “An Analysis of Foreign Word Changes in Thai Literature ‘Lilit Ongkan Chaengnam’.”
National and International Virtual Conference on Languages, Humanities, Social Sciences, And Education 2022 (NIC-LA 2022).
440-451.